

Sammendrag:

Reisevaner på fly 2007

I de siste årene har det vært en sterk vekst i flytrafikken i Norge, både innenlands og ikke minst mellom Norge og utlandet. Det ble i 2007 foretatt 12,75 millioner enkeltreiser med fly innenlands og 14,8 millioner enkeltreiser mellom Norge og utlandet. Dette betyr en vekst på 24 prosent for innenlandske reiser og hele 56 prosent for utenlandsreisene i perioden 2003-2007. Grunnlaget for denne utviklingen har særlig vært økt konkurranse mellom selskapene, som blant annet har medført lavere priser og endret prisstruktur, etableringen av en rekke nye direkteruter til og fra utlandet og stabil økonomisk vekst både i Norge og i Europa ellers.

Innenlands er SAS fortsatt klart største operatør og har 61 prosent av markedet, mens Norwegian har 24 prosent og Widerøe 13 prosent. På enkelte hovedstrekninger der det er konkurranse, har imidlertid Norwegian en betydelig høyere markedsandel. Oslo-Bergen og Oslo-Trondheim er de to største relasjonene, med mer enn 1,6 millioner reisende hver, og her har Norwegian en markedsandel på 44 prosent. 56 prosent av trafikken innenlands er forretningstrafikk, og dette er en økning fra 52 prosent i 2003.

Også på utenlandsrutene er SAS størst. De har 34 prosent av de reisende, mens Norwegian har hatt sterkest vekst de seneste fire år og har nå 20 prosent av trafikken. Det er ferie- og fritidstrafikken som har økt mest i disse årene, og 59 prosent av de reisende oppgir nå at hovedformålet med reisen til og fra utlandet er ferie/fritid eller besøk hos slekt og venner.

Om undersøkelsen

Reisevaneundersøkelsen på fly 2007 er den siste av en lang rekke undersøkelser som Avinor (tidligere Luftfartsverket) har gjennomført siden 1972. Formålet med undersøkelsene er å supplere den løpende passasjerstatistikken med data om flypassasjerene og deres reisevaner. Avinor, Oslo Lufthavn og Transportøkonomisk institutt har samarbeidet om undersøkelsen, som i sin helhet er finansiert av Avinor og Oslo Lufthavn.

Reisevaneundersøkelsen 2007 omfatter i prinsippet all flyging innenlands i Norge og mellom Norge og utlandet. Datainnsamlingen foregikk i utvalgte uker gjennom hele året for å ta høyde for sesongvariasjoner. For reiser mellom Norge og utlandet ble det foretatt i alt 70 704 intervjuer på 10 lufthavner som hadde internasjonal trafikk, charter inkludert. Innenlands ble det foretatt 42 288 intervjuer. Datamaterialet er blåst opp på enkeltstrekninger slik at det tilsvarer trafikken i 2007.

Reiseomfang og reisefrekvenser

Flyet sto for sju prosent av det totale persontrafikkarbeidet her i landet i 2007. For lengre reiser er flyet nå det viktigste transportmiddelet både innenlands og til og fra utlandet. Den nasjonale reisevaneundersøkelsen 2005 viste at 45 prosent av alle reiser innenlands som var lengre enn 300 kilometer, ble gjennomført med fly, og andelen er trolig enda høyere i dag.

Med reisefrekvens mener vi antall flyreiser per år foretatt i et bestemt område delt med befolkningen i det samme området. For Norges del var reisefrekvensen til utlandet 1,7 reiser i 2007, mens reisefrekvensen på innland var 2,4 reiser. Folk i Oslo og Akershus reiser mest til utlandet, mens folk i Nord-Norge har flest reiser innenlands i løpet av året.

Kundegrunnlaget er definert som samlingen av alle personer som har foretatt minst en flyreise i løpet av ett bestemt år. Kundegrunnlaget på utenlandsrutene ble i 2007 beregnet til 2,85 millioner personer, av disse var 1,5 millioner bosatt i Norge. Tilsvarende kundegrunnlag i 2005 var 2,5 millioner, hvorav 1,4 millioner var bosatt i Norge. Kundegrunnlaget på rutene innenlands var 1,5 millioner, litt lavere enn i 2003. Trafikkveksten i perioden 2003 til 2007 har altså ikke skjedd ved at tallet på reisende har økt, men ved at de som reiser innenlands, reiser oftere enn før.

Flytrafikken innenlands

I denne rapporten har vi delt inn rutenettet i norsk innenriks luftfart i stamruter og regionale ruter. Stamrutene trafikkeres dels av SAS og Norwegian i konkurranse og dels av SAS alene. På de regionale rutene er Widerøe dominerende. De konkurranseutsatte relasjonene i 2007 var rutene fra Oslo til Stavanger, Bergen, Trondheim, Bodø, Harstad/Narvik, Tromsø og Alta, samt relasjonene Bergen–Stavanger og Bergen–Trondheim. På de øvrige relasjonene var SAS alene.

Det er liten forskjell mellom stamruter og regionale ruter med hensyn på reiseformål og næringstilknytning. 13 prosent av alle reiser er reiser til og fra arbeid. Av de arbeidsbetingede reisene er 22 prosent knyttet til olje-/gassindustrien. Lufthavnene i Kristiansund, Stavanger og Haugesund har spesielt høy andel reisende i oljebransjen.

Det har ikke skjedd store endringer i billettprisene i perioden 2005-2007. Undersøkelsen viser likevel at passasjerene betaler mer på de stamrutene i Sør-Norge der det ikke er konkurranse. På den annen side har prisene gått noe ned på en del ruter mellom Sør- og Nord-Norge der Norwegian har gått inn i konkurranse med SAS.

Menn er fortsatt i klart flertall på norske innenriksflygninger, selv om kvinneandelen har steget. I 1982 var bare 25 prosent av flypassasjerene kvinner, i 2007 var denne andelen steget til 39 prosent. En økende andel private reiser, samt det forhold at kvinner har fått en stadig styrket posisjon innenfor næringslivet, er bakgrunnen for denne utviklingen. Aldersmessig er hovedtyngden av passasjerene jevnt fordelt over aldersgruppene 20-60 år, men det er verdt å merke seg at 13 prosent av dem som reiser med fly nå er over 60 år, mot bare seks prosent i 1992.

Flytrafikken mellom Norge og utlandet

Oslo lufthavn (OSL) er den dominerende avreiselufthavnen, 72 prosent av utenlandsreisene med rutefly starter her. Denne andelen har holdt seg uendret siden 2003. Hovedflyplassen holder med andre ord posisjonen som landets knutepunkt for flytrafikken, til tross for betydelig konkurranse fra andre lufthavner. Konkurransen kommer både fra geografisk nærliggende lufthavner (Sandefjord og nå Moss), og som følge av at rutetilbudet ved andre lufthavner utvides, slik at man slipper å reise via Oslo.

Mellom 2005 og 2007 har utenlandstrafikken vokst med tre millioner reiser. Inntil 2005 var det en jevn økning i andelen private reiser på bekostning av arbeidsbetingede reiser, men dette forholdet ser nå ut til å ha stabilisert seg med om lag 60 prosent private reiser og 40 prosent reiser i arbeid. Når det gjelder arbeidsbetingede reiser, har det vært en kraftig vekst i reiser til og fra arbeid, og utenlandsk arbeidskraft står for det meste av denne veksten. Blant bosatte utenlands utgjør arbeidsreisene 15 prosent av gruppens totale reiser, mens det tilsvarende tallet for bosatte i Norge er fire prosent.

København, London (London City, Heathrow, Gatwick og Stansted under ett) og Stockholm er de tre største destinasjonene for utenlandstrafikken. Til sammen er disse tre byene endelig destinasjon for en tredel av alle utenlandsreiser fra Norge. Blant de øvrige destinasjonene merker vi oss Amsterdam, Paris og Aberdeen, som alle har hatt kraftig vekst de siste to årene. Det har også Warszawa hatt, som nå har erstattet Praha som det største reisemålet i Sentral-Europa.

I løpet av de siste årene er det blitt opprettet en rekke nye ruter til byer i utlandet. Dette har blant annet ført til at bare 29 prosent av passasjerene nå må foreta flybytte i utlandet for å nå sin endelige destinasjon, i 2005 var denne andelen 36 prosent. København er fortsatt den største transferlufthavnen, men Amsterdam har hatt den sterkeste veksten de to seneste årene og er nå på høyde med London som knutepunkt for reiser til og fra Norge.

Flyet spiller en avgjørende rolle i å bringe turister til Norge. Andelen utenlandske turister som benytter fly på sin norgesreise har vært jevnt økende de siste 10 årene, fra 14 prosent i 1995 til 31 prosent i 2005 og 34 prosent i 2007. Lavere priser og flere direkte-ruter er sentrale faktorer i denne utviklingen. Storbritannia er fremdeles det største markedet, men USA har hatt en sterkere vekst de siste to årene. Amerikanernes feriereiser er svært konsentrert til sommermånedene. Det er også mye innkommende turisme med fly fra Tyskland, Danmark, Sverige og Frankrike.

Kvinneandelen på utenriksflyene har steget jevnt siden 1986, da den var 25 prosent. Kvinneandelen har nå stabilisert seg rundt 40 prosent. Kvinner står for flere private reiser enn menn. I 2007 ble 54 prosent av fritidsreisene til utlandet foretatt av kvinner. Innenfor forretningsmarkedet er forskjellene langt større, men kvinneandelen stiger sakte, men sikkert. I 2007 utgjorde kvinnene 25 prosent av de forretningsreisende, mot 17 prosent i 1992.

Andelen dagsturer, det vil si reiser hvor utreisen og hjemreisen skjer på samme dag, er fire prosent og har holdt seg stabil siden 2005. Disse reisene foretas i all hovedsak av yrkesreisende, og ikke uventet er det på relasjoner innen Skandinavia at dagsreisene har noe omfang.

Flypassasjerene betaler gjennomgående mindre for reisen til utlandet i 2007 enn i 2005, dette gjelder både for dem som reiser i arbeid og i fritid.